

Fellesskoleutvalget. Referansegruppe II

Innspill fra LO. 6. juni 2025

Fokus på sosiokulturelle utviklingstrekk, men også på økonomi og demografi.

I dette innlegget er utgangspunktet at alt for mange barn og unge ikke har det bra og finner seg til rette i skolen i Norge. Mange, nok de fleste, trives, lærer godt og utvikler seg på en gunstig måte i skolen, men et betydelig antall gjør det ikke. Innlegget vies denne gang disse barna.

Dette kommer til uttrykk på et mangfoldig vis. Det dreier seg om et betydelig omfang av psykiske plager og lidelser, barn og unge som blir utsatt for mobbing, voldsutøvelse overfor andre barn og unge og lærere, rusproblematikk, skolevegring, passivitet og opplevelse av fremmedgjøring i skolehverdagen og generell motivasjonssvikt. Slike forhold kan disponere for et senere utenforskap i forhold til utdanning og arbeid og være forbundet med omfattende personlige, familiære og samfunnsmessige omkostninger. Utfordringsbildet i skolen i dag er langt bredere og mer sammensatt og komplekst enn for bare noen tiår siden.

Dette henger sammen med grunnleggende samfunnsmessige utviklingstrekk der noen stikkord er tiltakende individualisering, svekkelse av sosiale fellesskapsstrukturer, mangel på forpliktende sosiale relasjoner for mange, økende økonomiske ulikheter, økende omstillings- og kompetansekrav i et mer høyeffektivt arbeidsliv, og endringer i den familiære sosialisering, foreldrerollen og i barn og unges oppvekstvilkår.

Den kjente polsk-engelske sosiologen, Zygmunt Bauman¹ (1925-2017), beskriver samtidens moderne samfunn som en *flytende modernitet*, sterkt preget av omskiftelighet og fragmentering, der mange faste sosiale holdepunkter ikke er der på samme måte som for noen tiår siden for det moderne individet. For noen gir individualiseringen og de raske endringene i samfunnet nye muligheter for utfoldelse, men for mange gjør det ikke det, om vi følger Bauman.

Dermed oppstår også nye ulikheter, mellom de som lykkes bra og de barn og unge og familiene som sliter med å tilpasse seg. Mange, vel de fleste norske barn og unge har gode oppvekstbetingelser i dag, men en ikke ubetydelig gruppe er vanskeligere stilt. Den norske sosiologen, Ivar Frønes² (1946-) gjør bruk av betegnelsen *kompetansesamfunnet* om vår tids sosiale situasjon og

¹ Se f. eks. boka *Flytende modernitet* fra 2001.

² Se f.eks. boka *Den krevende barndommen. Om barndom, sosialisering og politikk for barn* fra 2018.

tematiserer de som står i fare for å falle utenfor i dag og den nye formen for ulikhet.

Hva kan så gjøres i og med skolen i en slik situasjon?

Dette er selvsagt det «store» spørsmålet og her kan det bare antydes noen få momenter, her tre slike momenter. For det første er det grunnleggende å holde på det universalistiske prinsippet, at fellesskolen primært skal være en offentlig skole som søker å inkludere og integrere alle barn og unge ut fra den enkeltes behov og egenart. Når det er sagt, er vi i LO også opptatt av *alternative opplæringsarenaer* som kan gi nye muligheter for læring, trivsel og vekst, innenfor fellesskolen, for mange, kanskje særlig de som sliter med å tilpasse seg.

Det betyr at vi også må utvikle arenaer utenfor klasserommet, som i skolens nærområder, kanskje et gammelt verksted, eller i kontakt med lokalt næringsliv, eller på andre måter. Det er viktig å unngå stigmatisering som i det gamle kursplan-systemet, men det er ikke gitt at spesialundervisning i klasserommet med mange elever tilstede i seg selv er lite stigmatiserende. Det er behov for å utforske nærere hva slike alternative opplæringsarenaer kan være.

Detter er nært knyttet til det neste momentet, målet om *å gjøre skolen mer praktisk*, for alle. Det forutsetter ressurser til sikre kompetanse, utstyr og lokaler til praktiske fag. Foruten at praktiske og praktisk-estetiske læringsprinsipper kan inngå i mange fag, også teoretiske fag. Også her er det behov for en nærmere klargjøring av hva en mer praktisk skole konkret kan innebære.

Som et tredje moment vil LO framheve betydningen av *laget rundt eleven* og at dette reelt sett blir til virkelighet rundt om på skolene, ikke kun et honnørord. I tråd med det mer komplekse og sammensatte utfordringsbildet i skolen, må andre yrkesgrupper enn læreren inn; sosialfaglig personell, fag- og miljøarbeidere og skolehelsetjenesten må styrkes og kan avlaste lærerne.

Alt det som her er nevnt fordrer ressurser, også økonomiske. Bildet kan i stedet være at kommuneøkonomien mange steder, med henvisning til bla. den demografiske utviklingen, gir en situasjon med færre og større skoler, med større utfordringer i å skape gode læringsmiljøer, særlig for utsatte grupper.